

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Čoahkkingirji 002/12

Ávjuvárgaaidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Áigi: 4. - 5.6.2012
Báiki: Kárášjohka

Áššelistu

Saksnr.	Sakstittel
003/12	Eanageavahanpolitihkalaš hástalusat
004/12	Anadromalaš luossaguliid bivddu hálddašcapmi

Sajis

Jodiheaddji Heidi P. Greiner Haaker, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb)
Nubbinjodiheaddji Geir Tommy Pedersen, Norgga sámiid riikkasearvi (NSR)
Várrelahttu Ann Solveig Eriksen, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb), Margit Eli Anti Oskal sajis, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb)
Lahttu Knut Store, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb)
Lahttu Inger Jørstad, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb)
Lahttu Inga-Lill Sundset, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb)
Lahttu Mathis Nilsen Eira, Norgga sámiid riikkasearvi (NSR)
Lahttu Gunn-Britt Retter Norgga sámiid riikkasearvi /Sámeálbmotbellodat (NSR/Sáb)
Lahttu Rolf Wilhelmsen, Nordkalottfolket, Toril Bakken Kåven sajis. Searvvai lávdegoddečoahkkimii 5.6.2012 dii. 08.30
Lahttu Per A. Bæhr, Johttisápmelaččaid listu (JsL)
Lahttu Olaf Eliassen, Árja. Searvvai lávdegoddečoahkkimii 4.6.2012 dii. 09.45
Lahttu Aud Marthinsen, Ovddádusbellodat

Virgelobit

Lahttu Margit Eli Anti Oskal, Bargiiddellodaga sámédiggejoavku (Bb), virgelohpi 4.6. - 5.6.2012
Lahttu Randi Skum, Norgga sámiid riikkasearvi (NSR), virgelohpi 4.6. - 5.6.2012
Lahttu Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket (NKF), virgelohpi 4.6. - 5.6.2012

Hálddahusas

Čállin: Roy Amundsen

Áššejodiheaddji ja suoivvanáššejodiheaddji

Ášši 003/12 Eanageavahanpolitihkalaš hástalusat
Áššejodiheaddji: Inga-Lill Sundset
Suoivvanáššejodiheaddji: Geir-Tommy Pedersen

Ášši 004/12 Anadromalaš luossaguliid bivddu hálddašcapmi
Áššejodiheaddji: Gunn-Britt Retter
Suoivvanáššejodiheaddji: Heidi P. Greiner Haaker

Gažaldat sámediggeráđđái/dievasčoahkkinjođihangoddái

Lávdegottis ledje gažaldagat sámediggeráđđái áššiin 003/12 ja 004/12.

Sámediggeráđi lahttu Marianne Balto vástidii gažaldagaide áššis 003/12.

Hálddahus seniorráđdeaddi John Osvald Grønmo bokte čilgii Sámediggeráđi bealis áššis 003/12.

Sámediggeráđi lahttu Marianne Balto vástidii gažaldagaide áššis 004/12.

003/12: Eanageavahanpolitihkalaš hástalusat

Ealáhus- ja kulturlávdegotti evttohus

Álggahus

Sámediggi meannuda dán áššis eanageavahanpolitihkalaš hástalusaid. Váldofáddán lea árkatalaš eanadoallu, borramušbuvttadeapmi, areálaresurssat, giliealáhusat ja rekrutteren.

Evttohus

Evttohus *Bargiidbellodatjoavkkus (Ap) Knut Store, Inga-Lill Sundset, Heidi Persdatter Greiner Haaker, Ann Solveig Eriksen, Inger Jørstad, Árja Olaf Eliassen*

Evttohus 1

Kapihtal mielkebuvtadeami ja sávzadoalu birra:

2. cealkka sihkkojuvvo.

Kapihtal areálaresurssaid birra:

Ođđa 1. cealkka:

Ráhkaduvvon eana, gilvvehahtti eana ja meahcceguohtoneana leat vuodđun suoidnevuođot eanadollui sámi guovlluin.

Evttohus *Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtuin Geir Tommy Pedersen ja Mathis Nilsen Eira, Norgga sámiid riikkasearvvi/ Sámeálbmot bellodaga (NSR/Sáb) lahtus Gunn-Britt Retter, jobttisápmelaččaid listtu lahtus Per A. Bør*

Evttohus 2

Sámediggeráđi evttohus sihkkojuvvo ja dan sadjái boahdá dát:

Sámediggi čujuha áššái 11/12 mas ovttajienalaš Sámediggi bivdá ahte: « Sámediggi áigu meannudit stuorradiggedieđáhusa eanadoallo- ja biebmopolitihka birra, Dieđ. St. 9 (2011-2012), Velkommen til bords.»

Sámediggi šálloša go sámediggeráđi ii leat čuvvon Sámedikki ovttajienalaš mearrádusa go ii leat ovddidan dán ášši Sámediggái. Sámediggi šálloša maiddá garrasit go sámediggeráđi ii leat váldán oktavuoda Stuorradikkiin čilget ahte Sámediggi háliida meannudit stuorradiggedieđáhusa bajimus eanageavaheami- ja borramušpolitihka birra.

Sámediggi gávnaha ahte Sámediggi ii beasa váikkuhit Stuorradikki meannudeapmái boahttevaš bajimus eanageavahanpolitihka birra.

Evttohus Johttisápmelaččaid listtus (FSL) *Per A. Bæhr*

Evttohus 3

Kapihtal gilialáhusaid birra:

5., 6. ja 7. teakstaoasit sihkkovuvvojit

Ákkasteapmi:

Boazodoallovuđot turisma ii leat čielggaduvvon NBR:ain, danne dat ii sáhte válđojuvvot mielde eanadoalldiedáhussii.

Evttohus *Ovddádusbellodagas (FrP) Aud Marthinsen*

Evttohus 4

Sámediggeráđi evttohus sihkkovuvvo ja dan sadjái bohtá dát:

Norga lea luomus riika lávdaduvvon ealáhusstruktuvrrain. Stuorra oassi árvoháhkamis dáhpáhuvá olggobealde guovddáš guovlluid. Oppalaš rámmaid bokte ferte lámhččojuvvot dasa ahte árvoháhkan maiddá sáhtá dáhpáhuvat báikegottiin, ja ahte árvvuid galgá buorebut sáhttit doalahit doppe gos dat buvttaduvvojit.

Gielddat mat árjjalaččat lámhčet ealáhusovddideapmái, berrejit oazžut ruovttoluotta dan ovddas fitnodatvearu bokte. Dat berre dáhpáhuvat dainna lágiin ahte eai buot fitnodatvearroruđat man dan gildii gos válđokantuvra lea, muhto ahte gorálaččat rivttes oassi manná daidda gielddaide gos árvoháhkan duođai dáhpáhuvá.

Árvoháhkan báikegottiin hehttejuvvo dakko bokte ahte fitnodagat masset kapitála menddo garra vearuheami bokte. Berre lámhččojuvvot dasa ahte fitnodagat sáhttet ovdánit miehtá riikka opmodatvearu oppalaš heaittiheami bokte ja bargoaddivada ja dienasvearu vuolideami bokte, ja dakko bokte ahte garrasit vuolidit divatdási.

Okta deataleamos hástalusain báikegottiid ealáhuseallimii čatnasa johtolahkii. Gálvvuid fievrredeapmi kundariidda ja márkaniidda lea mearkašahtti stuorra hástalus mađi guhkkelebbui eret Norgga hápmaniid ja gávpogiid bohtá. Danne ferte lasihit infrastruktuorra huksema miehtá riikka.

Danne bivdá Sámediggi Stuorradikki bargat dan ala ahte:

- vuolit vearuid ja divadiid bokte fuolahit ahte ealáhusat sáhttet birget ruhtavehkiid haga
- dahkat álkibun ovttaskasaide álggahit ja doaimmahit iežaset fitnodaga
- uhcidit skovvehivvodaga ja álkidit almmolaš hálddašeami, lágaid ja njuolggadusaid
- hehttet ahte almmolaš fitnodagat ožžot sierraovdduid mat botnjet gilvvohallama
- ohcamat ja oktavuodaváldin almmolašvuhtii galgá vástiduvvot mearriduvvon áigemearis
- diktít gielddaid doalahit oasi fitnodatvearus
- buoridit infrastruktuorra ja vuolidit vearuid ja divadiid sihkkarastin dihtii ovdáneami
- áiggiid čađa johtolatlokten álggahuvvo
- vearut ja divadat mat čatnasit luondduressursaide nu guhkás go vejolaš doalahuvvojit báikkálaččat

Sámediggi háliida dakkár friija eanageavaheami, mii addá juohke bondii duohta vejolašvuoda välljet buvttadeami daid rámmaid siskkobealde maid márkan, iežasberoštus ja ekonomii ja bidjá. Boanddat fertejit adnojuvvot iehčanas ealáhusdoallin seamma láhkai go eará ge ealáhusdoallit, ja mis lea stuorra luohttámuš Norgga boanddaid návccaide ja máhtolašvuhtii dasa ahte sii ieža sáhttet mearridit maid ja mo sii galget buvttadit vai sii ja sin olbmot oažžot buori dietnasa mainna sii sáhttet birget.

Dálá politihkka ollu muddemiiguin ja ruhtavehkiiguin ii leat doaibman. Go heaittiha ja álkida dáid lágaid mat dál gáržžidit boanddaid friijavuoda, de dat dagahivčče ahte eanageavaheamis birgešii seamma bures go eará ealáhusain.

Eanageavahanopmodagaid eaiggádat fertejit beassat friija geavahit ja vuovdit dáid dárbbasmeahtun politihkalaš stivrejumi haga. Boahhteáiggediđolaš eanadoallopolitihkka ferte sihkkarastojuvvot dainna lágiin ahte nannet priváhta opmodatvuogatvuoda. Dat dagahivččii earret eará ahte eanageavahanopmodagaid haddemudden heaittihuvvošii.

Geavaheddjiid dilli ferte nannejuvvot go guoská välljenfriijavuhtii ja eanageavahangálvvuide. Gávppašepmi borramušgálvvuiguin ferte šaddat friijabun, earret eará dakko bokte ahte ovttasdoaibmanorganisašuvnnaid monopoladilli, sierraortnegat ja eará ortnegat mat hehttejit gilvohallama, heaittihuvvojit. Dálá buvttadanearit ja muddeneksporta leat hehttehussan ja hehttejit friija ja gilvohallanovddideaddji márkana. Ovttaskas buvttadeaddji ferte beassat friija lágidit gálvvuidis dasa gii fállá buoremus eavttuid. Buvttadeaddji ferte ieš beassat välljet galget go buktagat vuvdojuvvot njuolgga geavaheaddjai, gávpeovttastussii vai viidáset ráhkadeapmái. Berre maiddái láchčojuvvot dasa ahte báikkálaš buvttadeaddjit sáhttet buvttadit ja vuovdit iežaset buvttaduvvon alkohola gálvvuid nu go vuola, viinna ja sidera njuolgga kundarii.

Danne bivdá Sámediggi Stuorradikki bargat dan ala ahte:

- sihkkut daid gáržžidemiid lágain ja njuolggadusain mat hehttejit eanageavahanopmodagaid beaktilis doaimmaheami
- rievdadit lágaid vai boanddaide lea álkit vuovdit dahje láigohit eret eatnamiid vuolidit dálá doarjja- ja ruhtaveakkeortnegiid, muhto atnit buhtadusortnegiid sin várás geaidda struktuvrariievdadusat čuhcet garrasepmosit
- sihkkut hadde- ja buvttadangáržžidemiid heaittihit konsešuvdna-, ássan- ja doaimmahangeatnegasvuoda, ja odelmuddemiid
- luoitit friija riikkaidgaskasaš márkaniidda friijagávppašanšiehtadusaid bokte
- ásahit várddus friija gilvohallanvuogádaga eanageavaheami várás mas leat gaskadilleortnegat
- heaittihit dakkár buvttadan- ja márkanmuddemiid mat hehttejit friija gilvohallama

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi/dievasčoahkkinjođihangotti árvalusevttohusa.

004/12: Anadromalaš luossaguliid bivddu hálddašepmi

Ealáhus- ja kulturlávdegotti evttohus

Álggahus

Sámediggi ja Birasgáhttendepartemeanta šiehtadedje skábmamánu 2011 rámmašiehtadusa mii galggai sihkkarastit ahte vuoigatvuodaeigádat galge beassat mielde muddet luossabivddu Davvi-Romssas ja Finnmárkkus. Šiehtadusa vuodul nammaduvvui guovvamánu 2011 govda čohkkejuvvon bargolávdegoddi mii galggaš bidjat oktasaš vuodu konsultašuvnnaide gaskal birasgáhtteneiseválddiid ja Sámedikki luossabivddu muddemiid birra Davvi-Romssas ja Finnmárkkus 2012 rájes.

Viidáset proseassas ja konsultašuvnnain ii juksojuvvon ovttamielalašvuohta gaskal Sámediggeráđi ja Birasgáhttendepartemaenta. Dan vuodul meannuda Ealáhus- ja kulturlávdegoddi ássi anadromalaš luossaguliid hálddašemi.

Evttohus

Evttohus Norgga sámiiid riikkasearvvi (NSR) lahtuin Geir Tommy Pedersen ja Mathis Nilsen Eira, Norgga sámiiid riikkasearvvi/Sámeálbmot bellodaga (NSR/Sáb) lahtus Gunn-Britt Retter, jobttisápmelaččaid listtu lahtus Per A. Bøhr

Evttohus 1

Sámediggeráđi evttohus sihkkorjuvvo ja dan sadjái bohtá dát:

Mearraluossabivdiin Norggas lea vuoigatvuohta bivdit luosa. Mearraluossabivdovuoigatvuohta adnojuvvo leat iehčanas riektivuoddu finnmárkkulága § 22 vuosttaš lađđasa bustáva b) bálddas. Sámi mearraluossabivdiide dát čuovvu SP artihkkalis 27 ja ILO 169 artihkkalis 15 nr. 1, gč. artihkkala 13 ja artihkkala 23. Mii guoská historjjálaš vuoigatvuodaid deattasta Sámediggeráđdi ahte dát gávdnojit, ja ahte dat leat álo gávdnon ássama ja geavaheami vuodul rittus doloža rájes. Sápmelaččain ja earáin geat ássat rittus, leat dakkár vuoigatvuoddat dološ áiggi rájes geavaheami, vieruiduvvanrivttiid ja álbmotrievtti vuodul.

Sámedikki ulbmil lea maid seailluhit ja fas oččodit luossamáddodagaid dakkár sturrodagas ja čoahkádusas mat sihkkarastet šlája šláddjivuodá ja ahte dainna buvttademiin sáhtá ávkástallat. Árbediehtu galgá leat vuodđun luossahálddašeapmái ovttas biologalaš máhtuin vai fidne buoremus vuodu hálddašeapmái, gč. Luondušláddjivuodálága § 8. Dat mearkkaša ahte lea dárbu háhkat ja vuogádahttit árbedieđu sihke joga ja meara birra vuodđun guollemuddemiida.

Mearraluossabivdu lea deatalaš oassi ollislaš resursavuodus mii lea birgenláhkin mearrasámi álbmogii. Golgadangielddus mearas ja mearraluossasajiid dramáhtalaš geahpádus rittus čájeha ahte mearraluossabivdu lea ferten váldit eahpegorálaš stuorra oasi ovddasvástádusas luossamáddodagaid guoddilis hálddašemis. Sámediggeráđdi gávnaha ahte luossamuddemat ollislaččat mearas leat nu garrasat ahte mearraluossabivddu birgenláhki lea áitojuvvon.

Sámediggeráđdi ja Birasgáhttendepartemeanta šiehtadedje skábmamánu 2010 rámmašiehtadusa mii galggai sihkkarastit ahte vuoigatvuodaeigádat besse mielde muddet luossabivddu Davvi-Romssas ja Finnmárkkus. Šiehtadusa vuodul nammaduvvui guovvamánu 2011 govda čohkkejuvvon bargolávdegoddi mii galggai bidjat oktasaš vuodu konsultašuvnnaide gaskal birasgáhtteneiseválddiid ja Sámediggeráđi luossabivdomuddemiid birra Davvi-Romssas ja Finnmárkkus 2012 rájes.

Bargolávdegotti raporta geigejuvvui skábmamánu 6. b. 2011. Bargolávdegoddi guolástanmuddemiid várás Davvi-Romssas ja Finnmárkkus evttohi guolástanmuddemiid jogain ja mearas 2012 várás, ja guhkesáigge strategiijaid muddemiida. Čuovvolanbarggus gaskal Sámediggeráđi ja Luondduhálldašandirektoráhta lei ovttamielalašvuohta johkamuddemiid hárrái, muddemiid hárrái mearas 2012 várás Davvi-Romssa, muhto ii fal muddemiid hárrá mearas Finnmárkkus.

Rámmašiehtadusa vuodul, go ii juksojuvvon ovttamielalašvuohta, čađahii Sámediggeráđi ja Birasgáhttentdepartemeanta konsultašuvnnaid viidáset muddenbarggu birra. Birasgáhttentdepartemeanta čuovui direktoráhta evttohusa ahte ii galgga fas viiddidit bivdidáiggiid Finnmárkkus čujuhettiin Luondduhálldašandirektoráhta evttohussii, bargolávdegotti rávvagiidda ja Ruošša vuhtiiváldimii, earret dan guovllu Porsáŋggus mii fas oaččui viiddideami.

Sámediggeráđi oaidnu lei ahte olles Bargolávdegotti muddenevttohus galggai gustot 2012 várás. Sámediggeráđi bijai ovdan čoavddusevttohusa mas deattuhuvvui ahte bargolávdegotti muddenevttohus 2012 várás adnojuvvui leat guoddilis hálldašeapmi ja mii maiddái čujuhii čovdosa mii válddii vuhtii departemeantta dárbbu vuhtiiváldit Ruošša árvalusa. Ii juksojuvvon ovttamielalašvuohta gaska Sámediggeráđi ja Birasgáhttentdepartemeantta. Dat mearkašii ahte Sámediggeráđi ii sáhttan miehtat departemeantta muddenevttohussii dahje loahppajurddaevttohussii.

Sámediggi deattuha ahte almmá Sámedikki ja vuoigatvuođaeaggáid miediheami haga, ii leat muddemis mihkkege lobálašvuođaid dahje čatnaseapmi guoskevaš geavaheddjiid gaskkas.

Sámediggi bivdá Sámediggeráđi váldit álgaga dasa ahte dát mearraluossabivdiid duođalaš dilli diedihuvvo ON:ii.

Norge lea North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO) lahttu, mii earret eará ráhkada njuolggadusaid anadroma luossaguliid muddema várás. Sámediggi bivdá Sámediggeráđi čujuhit dan dárbbu ahte váldit mielde álgoálbmogiid dárbbu davviatlántalaš luossamuddema organisašuvnna, NASCO, njuolggadusain.

Mearraluossabivdiid vuoigatvuođaid váilevaš dohkkeheapmi ja dađis čavagset muddemat mearas áitet mearraluossabivdiid birgenlági. Go Sámediggi ii nagodan oážžut dohkkehuvvot iežas oainnuid luossabivddu muddemiid hábmemis ja hálldašeamis, de dat hedjonahtta dán soju. Sámediggi oaivvilda ahte prinsihpa historjjálaš vuoigatvuođaid dohkkeheami birra ja dan prinsihpa dohkkeheapmi ahte galgá beassat leat mielde hálldašeamis, lea nu deatalaš mearrasámi báikegottiide ja Sámediggái ahte dan ferte vuoruhit. Lávdegoddi oaivvilda ahte Sámediggi ferte ráhkkanahhti dakkár rievttálaš čielggadeami sihke nátionála ja riikkaidgaskasaš riektivuogádagas. Sámediggi ferte vuoruhit resurssaid lihttohuksemiid vuoigatvuođaeaggáid ektui ja/dahje sin organisašuvnnaid ektui, čielggadit gii dat galgá gáibidit vuoigatvuođaid ja juridihkalaš, ekonomalaš ja geavtlaš veahki dassážiigo dat rievttálaš vejolašvuođat leat geahččaluvvon, mat gávdnojit mearraluossabivdiid vuoigatvuođaid sihkkarastimii.

Evttohus *Ovddádusbellodagas (FrP) Aud Marthinsen*

Evttohus 2

Sámediggeráđi evttohus sihkkojuvvo ja dan sadjái boahťa dát:

Eahpečielggaduvvon vuoigatvuođagažaldagat leat hehttehussan dakkár gilvohallanvuđot ealáhussii go guolástusaide. Sámediggi oaivvilda ahte guolástanvuoigatvuođat leat nátionála, ja danne daid galgá hálldašit nátionála dásis. Lea deatalaš ágga ahte logemat jagiid leat háhkkojuvvon árvvut miehtá olles rittu iešguđet áigodatguolástusain. Dat ahte gáržžidit guolásteddjiid vejolašvuođa geavahit olles rittu,

lea stuorra lávki maŋás guvlui, ja stuorra noađđin sihke bivdofatnasiidda ja guolleindustriija ollu bargosajiide.

Sámediggi oaivvilda ahte ii leat vuodđu juohkit sierra guolástanvuoigatvuodaid riddosámi álbmogii dan vuodul ahte čuočuhuvvojit historjjálaš vuoigatvuodát. Sámediggi čujuha dasa ahte guolleresurssat leat nationála resurssat mat galget hálldašuvvot nationála vuhtiiváldima vuodul ja daiguin galgá ávkkástallojuvvot buoremus vuogi mielde. Ii sáhte leat nu ahte galgá juohkigoahtit sierravuoigatvuodaid čearddalaš ruohttasiid vuodul dahje dan vuodul leat go sii ássan dihto guovllus guhkit áiggi. Guolleresurssat mearriduvvojit mearraresursalága vuodul ja erenoamážit dan vuodul mo sáhtta buoremus lági mielde ávkkástallat ollislaš resurssaiguin, dás maiddái anadroma luossaguliiguin.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuoovvovačča:

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi/dievasčoahkkinjodihangotti árvalusevttohusa.

Vuolláičállit leat lohkan čoahkkinbeavdegirjji ja leat gávnahan ahte čoahkkingirjái fievrriduvvon mearráduusat leat nu mo Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea mearridan.

Karášjohka, 5.6.2012

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Heidi P. Greiner Haaker
Lávdegotti jođiheaddji

Inga-Lill Sundset
áššejođiheaddji

Gunn-Britt Retter
áššejođiheaddji